

Historia Kościoła Parafialnego Św. Andrzeja Apostoła w Komornikach

Widok Kościoła od strony zachodniej

Jacek Kudliński
KOMORNIKI 2010

KOMORNIKI. Wszystkie okoliczne wsie należały do parafii w Komornikach, położonych nad rzeczką Ciemną. Pierwsza wzmianka o Komornikach pochodzi z bulli papieża Innocentego II z roku 1136. Nazwa Komorniki powstała prawdopodobnie od urzędnika pierwszych Piastów – *komornika*, jak nazywano wtedy urzędników książęcych i biskupich. Komorniki i cała ziemia komornicka (tzw. klucz komornicki) należała do biskupów poznańskich, którzy nią władali aż do konfiskaty majątków kościelnych przez zaborcę.

W 1297 r. ówczesny biskup poznański Jan wydał przywilej na sołectwo w Komornikach, nadając je sołtysowi Zdothowi wyznaczając od łanu po dwie ćwierci pszenicy i jęczmienia, po cztery ćwiertnie żyta i owsa oraz po fertonie (dawna moneta polska równa wartością czwartej części grzywny; wiardunek). Sołtys otrzymał też pozwolenie na postawienie młyna na rzeczce Ciemna. Wieś otrzymała też wtedy lokację na prawie niemieckim. Nadanie to potwierdził 3 listopada 1307 r. biskup Andrzej i nadał Komorniki mieszczaninowi poznańskiemu, Bertramowi, stawiając go na miejscu Zotha, który utracił już swoje prawa. Tego samego dnia zezwala na sprzedaż sołectwa komornickiego Tomaszowi i jego synom.

Widok Kościoła od strony południowej

Za biskupa Andrzeja (1297–1326) powstał tu drewniany **kościół parafialny pod wezwaniem św. Andrzeja Apostoła**. W XVI w. wzniesiono murowany, jednonawowy, późnogotycki przybytek, który poświęcił w 1611 r. sufragan poznański Brzeźnicki. Między 1725 a 1736 rokiem kościół komornicki był przez jakiś czas świątynią filialną kościoła św. Marcina w Poznaniu. W roku 1911 ks. kanonik Stanisław Gładysz przebudował barokową świątynię, dobudowując do starego prezbiterium nawę główną na planie krzyża. Obecny kościół ma 37,75 m. długości i 21 m. oraz 16 m. szerokości. W dachu centralnie umieszczono wieżyczkę pokrytą łupkami. Kościół wewnątrz jest bogato polichromowany.

Ołtarz Główny –Wielki

Ołtarz Główny pochodzący z roku 1789 jest dziełem sztukatorów włoskich i wykonany ze stiuku. W nim znajdują się dwa obrazy:

- obraz górny przedstawia Matkę Boską Pocieszenia,
- obraz dolny z wizerunkiem Boskiego Zbawiciela – Chrystusa niosącego Krzyż, bardzo wartościowy, aż do początku XIX wieku odbierał cześć jako cudowny.

Na ścianach bocznych prezbiterium, znajdują się freski przedstawiające: Chrystusa, Matkę Boską i Świętego Józefa. Nad wejściem do zakrystii znajduje się namalowany na ścianie obraz Patrona Parafii Świętego Andrzeja Apostoła, pod nim napis SALVE CRUCS PRETIOSA – Witaj Krzyżu Umiłowany. Na szczególną uwagę zasługuje chrzcielnica rokokowa – odnowiona w roku 1992. Prezbiterium oddzielone jest od nawy głównej balustradą z białego marmuru. Z lewej strony, tuż przed prezbiterium, stoi ambona wykonana z drewna w której znajdują się płaskorzeźby czterech ewangelistów – odnowiona w 2002 r. Nad amboną wznosi się piękny baldachim, zwieńczony figurą Chrystusa.

Ambona odnowiona w 2002 roku

W Kościele znajdują się trzy boczne Ołtarze wykonane ze sztucznego marmuru.

- W nawie północnej tzw. plewiskiej **Ołtarz Matki Boskiej Bolesnej**, której figura podobnie jak Chrystusa na krzyżu wykonana jest z wapnia francuskiego, dłuta rzeźbiarza poznańskiego Władysława Marcinkowskiego.

Ołtarz Matki Boskiej Bolesnej

- W nawie południowej Ołtarz Najświętszego Serca Jezusowego z popiersiem Chrystusa i figurami bocznymi Św. Stanisława Kostki i Św. Salomei, wykonane z białego cementu dłuta W. Marcinkowskiego.

- W tej samej nawie trzeci Ołtarz Świętego Andrzeja Apostoła-Patrona Parafii, wykonany ze sztucznego granitu, a w nim olejny obraz Antoniego Procjałowicza, przedstawiający Św. Andrzeja Ap. stojącego i opierającego nogę na Kapitoli zburzonej świątyni rzymskiej.

Ołtarz Świętego Andrzeja Apostoła- Patrona Parafii

Na chórze unikatowe organy wybudowane w 1912 roku przez niemiecką firmę Voelkner z Bydgoszczy. Ostatniej gruntownej naprawy dokonała firma organmistrzowska Marka Cepki z Popowa w 2005 r. za bezpośrednim staraniem ks. kan. Jerzego Kaźmierczyka. Obecnie instrument posiada 20 głosów, trakturę elektropneumatyczną i jest unikatowy choćby ze względu na brak opóźnień w trakturze gry (jakże często występujących w instrumentach o trakturze elektropneumatycznej - znawcy przedmiotu wiedzą w czym rzecz) oraz jako jeden z dwóch w Archidiecezji Poznańskiej posiada dzwony rurowe (drugim kościołem posiadającym głos dzwonowy jest Bazylika Archikatedralna w Poznaniu). Corocznie odbywa się w Komornikach Ogólnopolski Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej.

Organy z 1912 r.

Polichromię w całym kościele wykonali w latach 1920-1926 artyści z Poznania:

- w prezbiterium Wiktor Gosieniecki
- w nawie głównej Władysław Jarecki
- w nawach bocznych Piasecki

Staraniem Ks. Kanonika Jerzego Kaźmierczaka – proboszcza komornickiego i parafian, w 1991 roku przystąpiono do odnowienia kościoła.

Ciekawostką jest fakt, iż polichromie zostały odkryte przez szczęśliwy zbieg okoliczności. Ksiądz kanonik wchodząc na ambonę potknął się i nie chcąc się wywrócić przytrzymał się ręką ściany i paznokciami zdrapał wierzchnią farbę kredową, pod którą pojawiły się różnokolorowe barwy. Wrócił ze szpachelką zdarł wierzchnią warstwę farby kredowej i odkrył przepiękne polichromie, które w całym kościele były zamalowane jak to ksiądz nazywa farbą „kuchenną”.

Harmonogram prac wykonanych od roku 1991:

- Przywrócono do pierwotnego wystroju Ołtarz Główny i chrzcielnicę.
- W prezbiterium położono nową posadzkę marmurową (z Białej Marianny).
- Odnowiono obrazy Chrystusa niosącego krzyż i Matki Boskiej Śnieżnej.
- Odnowiono Ołtarz Patrona Parafii Św. Andrzeja Ap. oraz sam obraz.
- W całym Kościele położono nową posadzkę marmurową (z Białej Marianny).

W roku 1993 r. przeprowadzono remont wieży:

- Wymieniono stare i spróchniałe deski.
- W miejsce lasującego się łupku, całość wieży pokryto blachą miedzianą.

W roku 1994 r.

- Na wieży kościelnej zainstalowano elektroniczny zegar z kurantem, wybijający także w odpowiednich godzinach melodie.
- W nawie głównej zainstalowano dwa żyrandole (trzy poziome na 36 żarówek).
- W nawach bocznych dwa żyrandole (dwu poziome na 24 żarówki).

W roku 1995 r. Kościół pokryto nową dachówką. W miejsce zlasowanej dachówki położono :

- W połowie dachówką firmy **Wienerberger** - Mnich-Mniszka.
- W połowie dachówka firmy **BRASS** – Taunus (która posiada wyważoną proporcję między wyprofilowaniem a płaszczyzną. W ten sposób współgra ona z każdym otoczeniem i może być używana na nowych, jak i remontowanych obiektach.)

W roku Jubileuszowym przystąpiono do remontu elewacji:

- Zniszczony tynk został skuty i zastąpiony nowym tynkiem wykonanym przez firmę OL-BUD według nowoczesnej technologii renowacji zabytków.

W roku 2001 wokół kościoła położono nową kostkę brukową, dostosowaną kolorystyką do koloru elewacji kościoła.

W roku 2002 przywrócono dawny blask prezbiterium:

- Odkryto dawną kolorystykę malowideł i całość pomalowano w kolorach pierwotnych.
- Odnowiono ambonę.

W roku 2003 przystąpiono do generalnego remontu organów.

W roku 2009

- Wymieniono lasującą się dachówkę Mnich-Mniszka na dachówkę Taunus. Cały Kościół pokryty jest dachówką firmy **BRASS** Taunus.
- Z filarów w nawie głównej zdjęto farbę kredową „kuchenną” -odkrytą polichromię z 1925 r. i przystąpiono do renowacji i odtworzenia malowideł początkowych.
- Przystąpiono do odnowienia Ołtarz Matki Boskiej Bolesnej.

W planach na przyszłość myśli się konstruktywnie o odnowieniu całego Kościoła Św. Andrzeja Apostoła

w Komornikach

Władysław Marcinkowski (ur. 16 czerwca 1858 w Mieszkanie, zm. 10 grudnia 1947 w Poznaniu), rzeźbiarz polski. Był synem szewca. Pierwsze nauki w kierunku rzeźby pobierał w Wieczorowej Szkole Rysunków i Modelowania w Poznaniu pod kierunkiem Mariana Jaroczyńskiego, następnie studiował w Berlinie i Paryżu. Jednym z jego nauczycieli w Paryżu był Cyprian Godebski. W okresie paryskim, a następnie berlińskim (osiadł w Berlinie około 1890), utrzymywał kontakty z mieszkającymi na emigracji Polakami, szczególnie artystami, wielokrotnie wykonując rzeźby portretowe. Brał także udział w Salonach paryskich oraz konkursach rozpisanych w Polsce (konkursy na medaliony wieszaków rozpisane przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, konkurs na fontannę przed gmachem Zachęty w Warszawie - II nagroda w 1900, konkurs na pomnik Chopina w Warszawie - II nagroda w 1909). Ok. 1905 przeniósł się do Sowińca, gdzie zarządzał majątkiem rodu Taczanowskich oraz pracował we własnym atelier rzeźbiarskim. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Poznaniu, członkiem jego władz i stałego jury konkursowego. Działal także w Stowarzyszeniu Artystów Wielkopolskich. Od 1914 mieszkał na stałe w Poznaniu; miał własną pracownię, a w latach 1926-1939 był dyrektorem Wielkopolskiego Muzeum Wojskowego. W 1929 organizował Dział Sztuki na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu. 50-lecie pracy artystycznej Marcinkowskiego zostało uczczone nagrodą artystyczną miasta Poznania w 1929. Reprezentował rzeźbę realistyczną, w pewnym okresie twórczości (ok. 1890-1914) skłaniając się także ku symbolizmowi i secesji. Tworzył przede wszystkim rzeźby portretowe, m.in. zaprzyjaźnionych wielkopolskich rodzin ziemiańskich (Zofii Mycielskiej, Zofii i Elizy Taczanowskich, Anzelma Chłapowskiego i innych). W 1899 wykonał pierwszy w Polsce pomnik Słowackiego, wystawiony w Miłosławiu z fundacji Józefa Kościelskiego.

Antoni Procajłowicz (ur. w 1876 w Rodatyczach, zm. w 1949) - polski malarz, ilustrator książek, twórca grafik i plakatów, tworzący w stylu secesji. Był członkiem towarzystwa Polska Sztuka Stosowana. Projektował ilustracje dla czasopisma Chimera.

Wiktor Gosieniecki (ur. w 1876 w Strzelnie, zm. w 1956) Ten malarz, grafik i konserwator w jednej osobie urodził się 19 grudnia 1876 r. w Strzelnie na Kujawach. Związany był z poznańskim ośrodkiem sztuki, dlatego też nad swoimi głównymi dziełami pracował w Wielkopolsce. Wcześniej jednak nauki pobierał na niemieckich uczelniach, m.in. w berlińskiej szkole rzemieślniczej. Był również uczniem Stanisława Grocholskiego w Monachium. Jeszcze przed wybuchem drugiej wojny światowej powrócił do Polski i w Poznaniu założył Szkołę Sztuk Zdobniczych. Dał się również poznać jako współpracownik Stanisława Witkiewicza. Największym dziełem Gosienieckiego było wykonanie dekoracji wnętrz Muzeum Tatrzańskiego. Jednakże pod koniec życia, to jest w 1956 r., przyszło mu pracować w Tczewie. Powodem rozpoczęcia prac w kościele na Nowym Mieście były zniszczenia z okresu II wojny światowej. W jednym z protokołów z 1946 r. można przeczytać, że sam budynek kościelny był w dobrym stanie, jednak okna witrażowe są uszkodzone i wymagają naprawy. Dokument kończył się zaleceniem wizytującego biskupa Kazimierza Józefa Kowalskiego, aby w miarę możliwości naprawić okna witrażowe. Gosieniecki zaprojektował witraże figuralne w tczewskim kościele p.w. św. Józefa. Całe jego założenie artystyczne pomyślane było tak, że pod nimi występują obrazowe sceny, jako komentarze do witraży. I tak, gdy przedstawiony jest Chrystus jako król, pod nim znajduje się obraz, w którym ukazano hold Trzech Króli. Kolejne tematy to: św. Anna, a pod nią ofiarowanie Najświętszej Maryi Panny; św. Franciszek z Asyżu występuje na szkle jak i na poniższej scenie głoszenia kazania dla zwierząt. Warto wspomnieć, że Wiktor Gosieniecki ukazał na witrażach również św. Salomeę, św. Andrzeja Bobolę i świętą Cecylię. Tacy święci występują po prawej stronie nawy głównej. Po drugiej stronie widnieją: św. Wincenty a Paulo, św. Jadwiga Wawelska, św. Wojciech, Matka Boska, św. Teresa od Dzieciątka Jezus i św. Stanisław Kostka. Poza witrażami Gosieniecki wykonał wielkie malowidła, które symbolizują stacje Drogi Krzyżowej. Była ona uwspółcześiona, ponieważ Jezusowi towarzyszy młodzież, kobiety w tradycyjnych, regionalnych strojach oraz przedstawiciele różnych zawodów, na przykład kolejarze i rolnicy. Prace w kościele p.w. św. Józefa były jednymi z ostatnich jakie prowadził Wiktor Gosieniecki. Zmarł on bowiem w Gdańsku 29 sierpnia 1956 r. Prawdopodobnie nie zdążył już ujrzeć dokończonych witraży, które tworzone na jego polecenie. Całość prac, jakie wykonał ten twórca nie doczekała współczesności. W latach 80. dwudziestego wieku rozpoczęto zamalowywać niektóre malowidła, ponieważ ich natłok budził mieszane uczucia estetyczne. Bielsze odcienie zastosowane na ścianach miały doprowadzić do wyekspozowania ołtarza. Spotkało się to z mieszanymi uczuciami parafian.

Parafia rzymsko-katolicka p.w. Św. Andrzeja Apostoła

Adres: Kościelna 32, 62-052 Komorniki

Telefon: (61) 810-76-35

Fax: (61) 810-76-35

Podziękowania dla Ks. Kanonika Jerzego Kaźmierczaka za pomoc w realizacji opracowania.

Część materiałów pochodzi z Internetu: www.wikipedia.pl

Zdjęcia wykonałem samodzielnie. Przepraszam za jakość niektórych.

Opracował Jacek Kudliński

KOMORNIKI 2010

Ołtarz Główny widok od strony nawy plewiskiej

Widok kościoła od strony północnej